

MAREK MARIUSZ TYTKO (Cracow, Poland)
e-mail: marek.mariusz.tytko@uj.edu.pl

[Rev.:] *Poetika Mìstičnogo. Kolektivna monografiâ, uporâdk. Ol'gi Červìns'koï, Černìvec'kij Naciònal'nij unìversitet, Černìvcì 2011, 319, [2] s.*

W 2011 roku ukazała się na Ukrainie w Czerniowcach książka zbiorowa pod redakcją Olgi Czerwińskiej na temat kategorii poetyki Tajemnicy (poetyki mistyczości, poetyki *sacrum*). Książka ukazuje bogaty dorobek ukraińskich uczonych z różnych ośrodków uniwersyteckich. Można współcześnie mówić o ukraińskiej szkole sakrologicznej, a to za sprawą grupy naukowców, w tym głównie m.in. rosyjskiego profesora Anatolija Evgen'eviča Nâmcu z Narodowego Uniwersytetu w Czerniowcach na Ukrainie oraz dwóch uczonych profeserek z Uniwersytetu w Tarnopolu – Mar'âny Lanovik (Łanowik) i Zorâny Lanovik (Łanowik). Zorâna Bogdanìvna Lanovik i Mar'âna Bogdanìvna Lanovik także są współautorkami prezentowanej tu książki. Ukraińska szkoła sakrologiczna, badająca relacje pomiędzy Biblią a literaturą piękną rozwija w sposób istotny zakres wiedzy na temat literackiej kultury religijnej nie tylko na Ukrainie, lecz w odniesieniu do literatury powszechnej. W innych krajach środkowoeuropejskich i państwach Zachodniej Europy lub Ameryki – ukraińska szkoła sakrologiczna jest w zasadzie nieznaną.

Książka składa się z odredakcyjnego wstępu (*Introdukcìâ*) i ogólnego tekstu wprowadzającego, napisanego przez redaktorkę tomu Olgę Czerwińską (Ol'ga V'âčeslavìvna Červìns'ka), która stawia problem mistyczości (tajemnicy, *sacrum*) w kontekście współczesnej nauki (*Pitannâ Mìstičnogo v sučasnomu vitčiznânomu naukowomu kontekstì [vid uporâdnika]*), ponadto w skład książki wchodzi dwie części z tekstami różnych naukowców i końcowe podsumowanie.

W części pierwszej, poświęconej mistyczości (tajemnicy, *sacrum*) jako kategorii poetyki (*Mìstične âk kategoriâ poetiki*) znajdują się cztery następujące artykuły: 1) Ol'ga V'âčeslavìvna Červìns'ka – *Rizikovani konturi ta paradoksi mìstičnogo* (s.13-46) – tekst dotyczący zarysu granicy i paradoksu kategorii 'mistyczości' (tajemnicy, *sacrum*); 2) Roman Volodimirovič Mnih – *Dekil'ka zauvažen' pro kategoriû mìstičnogo u literaturì* (s.47-58) – rozdział z uwagami na temat kategorii

‘mystyczności’ w literaturze (*sacrum*); 3) Igor Josipovič Nabitovič – *Biblijnij globalizm u hudožnij literaturi versus literaturna tradiciâ ta intertekstual’nist’*: nazad u majbutnê (s.59-79) – studium na temat biblijnego tzw. ‘glocalizmu’ (połączenia regionalnego stylu z trendem uniwersalnym) w artystycznej literaturze w przeciwieństwie do tradycji literackiej oraz intertekstualności (tzw. ‘powrót w przyszłość’ [sic!]), 4) Zorâna Bogdanivna Lanovik i Mar’âna Bogdanivna Lanovik – *Simbol u poetiči misticnogo* (s.80-114) – rozprawa dotycząca symbolu w poetyce mistyczności (poetyce mistycznego, poetyce tajemnicy, poetyce *sacrum*).

W części drugiej, poświęconej mistyczności (*sacrum*) w projekcjach literackiego doświadczenia (*Mistične v proekciâh literaturnogo dosvidu*) znajduje się osiem następujących artykułów: 1) Boris Borisovič Šalaginov – *Nimeckij romantizm i misticne* (s.117-161) – obszerna rozprawa poświęcona niemieckiemu romantyzmowi i mistyczności (m.in. analiza punktów wspólnych w literaturze pięknej), 2) Koiti Itokava [Itokawa] z Japonii – *Rozuminnâ misticnogo v sučasnij âpons’kij literaturi* (s.162-167) – autor przedstawia rozumienie mistyczności (tajemnicy, *sacrum*) we współczesnej japońskiej literaturze, 3) Petro Vasil’ovič Rihlo – *Mistični motivi êvrejs’koj kabalistiki u zbirci Paulâ Celana „Troânda nikomu”* (s.168-186) – tekst dotyczący mistycznych (sakralnych) motywów żydowskiej kabalistyki w zbiorze Paula Celana pt. *Rôza (dla) Nikogo*, czyli swoistego, buntowniczego, poetyckiego antykomentarza do *Psalmów* na cześć Boga w *Biblii* (pochwały Nikogo przez nic, swoista ‘teologia negatywna’, ‘teologia apofatyczna’), 4) Svîtlana Pavlivna Macenka – *Mona Liza – „Žinka bez vlastivostej”*: ekspresjonists’ka proekciâ misticnogo dosvidu v noveli Georga Gajma „Zlodij” (s.187-208) – tekst na temat Mony Lizy jako „kobiety bez właściwości“ w ekspresjonistycznej projekcji doświadczenia mistycznego (doświadczenia mistyczności, tajemnicy, *sacrum*) w noweli niemieckiego (dolnośląskiego) ekspresjonisty Georga Heyma (1887-1912) pt *Złodziej*, 5) Nataliâ Oleksandrivna Vysoc’ka – *Mistične âk prijom: postmoderni primari Hajgejts’kogo cvintarâ* (s.209-225) – tekst dotyczący problemu mistyczności (mistycznego, tajemnicy, *sacrum*) jako recepcji w postmodernistycznym duchu stylu cmentarza Highgate (w Londynie), 6) Al’ona Anatoliivna Matijčak – *Mistika i mistifikaciâ âk kontrapunkt hudožn’ogo tekstu Ajris Merdok* (s.226-263) – rozprawa dotycząca mistyki i mistyfikacji jako kontrapunktu artystycznego tekstu w utworach autorstwa angielskiej pisarki i filozofki Jean Iris Murdoch (1919-1999), 7) Roman Anatolijovič Dzik – *Transgresiâ misticnoi real’nosti F.Dostoêvs’kogo u praktiku pis’ma Žorża Bernanosa* (s.264-285) – artykuł dotyczący przekroczenia (transgresji) mistycznej rzeczywistości (realności) Fiodora Dostojew-

skiego w praktyce pisarskiej katolickiego pisarza francuskiego Georges Bernanos (1988-1948), 8) Alla Volodimirivna Sažina – *Modus misticnogo v novitnih reklamnih zrazkah* (s.286-301) – artykuł dotyczący sposobu wyrażania mistyczości (mistycznego, tajemnicy, *sacrum*) w najnowszych spotach reklamowych (materiałach promocyjnych, reklamach).

W zakończeniu-podsumowaniu (*Koda*) zamieszczono jeden tekst, którego autorem jest Oleksandr Oleksandrovič Korabl'ov, pt. „*Vid ekzal'tacij do rozdratuvannâ*”: *šo povinna skazati pro misticu filologiâ?* (s.302-311) – tekst poruszający kwestię (tj. zagadnienie „wizji egzaltacji”): co filologia powinna orzekać na temat mistyki? W sumie tom prezentuje teksty czternastu autorów – w tym trzynastu uczonych z różnych uniwersytetów na Ukrainie i jednego uczonego z Japonii. Książka posiada indeks osobowy (*Imennij pokazčik*), tj. alfabetyczny wykaz nazwisk (s.312-317) bez imion, tylko z inicjałami, w porządku alfabetu ukraińskiego (cyrylicą), osobno zestawienie alfabetyczne nazwisk w porządku łacińskim (angielskim) zapisane tzw. *latinką*.

Książkę zamyka spis treści (s.318-319) oraz osobny wykaz wszystkich czternastu autorów z pełnymi imionami i odczestwami (*Naukove vidannâ*, s.320). Publikacja została zredagowana przez zespół naukowców w języku ukraińskim. Formalnie rzecz biorąc, w edycji nie ma abstraktów (streszczeń) poszczególnych rozdziałów (artykułów) w języku angielskim oraz słów kluczy po angielsku (key-words), co ułatwiłoby klasyfikację artykułu odbiorcy zachodniemu, nie znającemu języka ukraińskiego. Formalnie brakuje także alfabetycznego zestawienia (albo alfabetycznych zestawień) literatury przedmiotu (przy poszczególnych rozdziałach albo sumarycznie na końcu książki monograficznej – jeden wspólny alfabetyczny wykaz bibliograficzny dla całości książki). Monografia posiada przypisy dolne do tekstu na każdej stronie, ale rozpoczynające się zwyczajem wschodnim numeracją od liczby jeden (tj. brak numeracji ciągłej w ramach jednego rozdziału).

Książka ma wybitne walory poznawcze w zakresie literaturoznawstwa i sakrologii. Moim zdaniem, podstawowy, istotny ukraiński termin „mystyczne” (‘to mystyczne’) ma swój odpowiednik w języku polskim: „mystyczość”, ‘tajemnica’ (tajemniczość transcendentna), w języku łacińskim ‘sacrum’, w języku angielskim ‘mysticality’ (mystyczość).

The title in English:

Poetics of Mysticality. A Collective Monography

Abstract (Summary)

A book in Ukrainian language entitled *Poetics of Mysticality. A Collective Monography* edited by Ol'ga Červìns'ka concerns the problems of so called sacrology. Fourteen authors focus on issue of sacred and literature. There are thirteen scientists from Ukraine and one from Japan. The book is divided into two parts. In the first part there are articles about 'sacred' (mysticality) as a category in poetics. Here authors describe paradoxes and borders of mysticality (Ol'ga V'âčeslavìvna Červìns'ka), mysticality in literature (Roman Volodimirovič Mnih), the Biblical glocalism and artistic literature (Igor Josipovič Nabitovič), symbol in poetics of 'sacred' (mysticality) (Zorâna Bogdanìvna Lanovik and Mar'âna Bogdanìvna Lanovik)

In the second part of the book there are articles about 'sacred' in the projects of literary experience. Here eight authors describe the next problems: German romanticism and 'sacred' (Boris Borisovič Šalagìnov), understanding of 'sacred' in contemporary Japan literature (Koiti Itokava [Itokawa] from Japan), sacred motives of Jewish cabalism in a book by Paul Celan *A Rose for Nobody* (Petro Vasil'ovič Rihlo), Mona Lisa and expressionistic project of sacred experience in a novel *A Thief* by Georg Heym (Svìtlana Pavlivna Macenka), 'sacred' in postmodern reception in the cemetery Highgate in London (Nataliâ Oleksandrìvna Vysoc'ka), mysticality and mystification as a counterpoint of an artistic text by Jean Iris Murdoch (Al'ona Anatoliïvna Matìjčak), transgression of Dostoevskij's mystical reality in literary practice of Georges Bernanos (Roman Anatolijovič Dzik), the ways of expression of mysticism (mystery, sacred) in recent promotional materials (Alla Volodimirìvna Sažina). There is one article in the summary of the book, where Oleksandr Oleksandrovič Korabl'ov describes the problem what philology should say about mistique?

Key words:

sacred, mistique, the Bible and literature, Christian literature, European literature, sacrology, the Ukrainian research school of sacrology,

Bibliografia / Bibliography:

Poetika Mìstičnogo. Kolektivna monografiâ, uporâdk. Ol'gi Červìns'koï, Černìvec'kij Naciònal'nij uniwersitet, Černìvcì 2011, 319, [2] s.